

Prof. dr hab. Ryszard A. Stefański

Warszawa, dnia 16 sierpnia 2022r.

Wydział Prawa i Administracji

Uczelni Łazarzkiego

w Warszawie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Adrianny Niegierewicz-Biernackiej pt. **Ekspertyza prywatna w polskim procesie karnym**, Białystok 2022

Recenzując rozprawę doktorską w pierwszej kolejności trzeba ocenić zasadność wyboru jej tematu, w którym ujęta powinna być podstawowa myśl przewodnia pracy naukowej, gdyż przedmiotem tego rodzaju pracy ma być ważny z punktu widzenia teoretycznego i praktycznego problem naukowy, który w zasadzie nie był poddany eksploracji naukowej. Autorka we wstępie wskazała, że zajęła się ekspertyzą prywatną w postępowaniu karnym ze względu na dopuszczenie przez ustawodawcę nowelą z 2013r. odczytania dokumentów prywatnych powstałych poza procesem, występujące nadal wątpliwości co do jej wykorzystania w postępowaniu karnym oraz brak empirycznych badań i monografii poświęconej tej problematyce. Są to argumenty w pełni uzasadniające wybór tego tematu za przedmiot rozprawy doktorskiej, ale podstawowym jest brak kompleksowego opracowania poświęconego ekspertyzie prywatnej w postępowaniu karnym. Wprawdzie tematowi temu jest już poświęcona monografia (A. Bojańczyk, Dowód prywatny w postępowaniu karnym w perspektywie prawno-porównawczej, Warszawa 2011), lecz dotyczy stanu prawnego sprzed wspomnianej wyżej nowelizacji i ma charakter prawno-porównawczy. Przedmiotem zaś recenzowanej rozprawy jest aktualny stan prawny.

Ponadto jest to temat atrakcyjny pod względem teoretycznym, a jednocześnie niezwykle ważny dla praktyki. Zasadne było poddanie wszechstronnej analizie przepisów kodeksu postępowania karnego i wskazania kierunków ich zmian. Ten ostatni cel można osiągnąć poprzez gruntowne przeanalizowanie nie tylko jego unormowań prawnych oraz poglądów wypowiedzianych na ten temat w doktrynie i judykaturze, ale także sprawdzenie wykorzystania ekspertyz prywatnych w praktyce.

Autorka trafnie jako główny problem badawczy wskazała rolę i znaczenie w procesie karnym ekspertyzy prywatnej i sformułowała jednocześnie kilka istotnych zagadnień szczegółowych, nietrafnie w formie pytań (s. 12). Problemem naukowym (badawczym)

ma być bowiem kwestia sporna, zagadnienie wymagające i podlegające rozwiązaniu, rozstrzygnięciu lub wyjaśnieniu.

Celem rozprawy wyartykułowanym *expressis verbis* we wstępie jest „Zbadanie nierozstrzygniętych dotąd zagadnień związanych z ekspertyzą prywatną o znaczeniu teoretycznym jak i praktycznym” (s.11). W celu tym mieszczą się zamiary, intencje i główna idea rozprawy doktorskiej.

We wstępie wymienione są 2 hipotezy badawcze: „1) Ekspertyza prywatna, która z założenia ma służyć wyrównaniu szans pomiędzy obroną a oskarżeniem i umożliwić pokrzywdzonym obronę ich usprawiedliwionych interesów w procesie karnym, w praktyce nie jest często wykorzystywana i ma niewielki wpływ na przebieg postępowania oraz wydawane decyzje przez organy procesowe w tym na orzeczenie kończące postępowanie; 2) Przepis art. 393 § 3 k.p.k. nie stanowi regulacji wystarczającej do osiągnięcia stawianych przed nią celów , zaś w odniesieniu do ekspertyzy prywatnej, regulacja ta powinna być uzupełniona przez inne przepisy pozwalające na określenie statusu eksperta prywatnego oraz ekspertyzy prywatnej” (s. 12-13). Sposób ich sformułowania nasuwa wątpliwość czy są to hipotezy, gdyż hipoteza badawcza, stanowiąc rozwinięcie tezy badawczej ma formę przypuszczenia, zawierając założenie badawcze, które ma na celu wyjaśnić określone zdarzenia lub fakty. Niemniej po przeredagowaniu ich stanowią niewątpliwie hipotezy.

Opracowując temat Autorka posłużyła się różnymi metodami badawczymi. We wstępie wskazała, że skorzystała z metod: dogmatyczno – prawnej, teoretyczno- prawej, historycznej, prawnoporównawczej i empirycznej w postaci sondażu diagnostycznego techniką ankiety. Ta ostatnia metoda objęła ankiety wypełnione przez 299 sędziów, 1429 prokuratorów i 148 adwokatów i radców prawnych. Stosowanie tych metod wystarczało do pogłębionego i wszechstronnego opracowania tematu.

Dla osiągnięcia wskazanych celów niemałe znaczenie miała konstrukcja pracy. Składa się ona, oprócz wstępu i wniosków końcowych, z 5 rozdziałów, obejmujących:

- zagadnienia wprowadzające, w tym dotyczące dowodów prywatnych w procesie karnym (pojęcie dowodu prywatnego, pojęcie podmiotu prywatnego, wyszukiwanie i gromadzenie dowodów prywatnych), dowodu z dokumentu w procesie karnym, pojęć biegły, specjalista, ekspert, opinia biegłego ekspertyza prywatna (rozdz. I);

- ekspertyzę prywatną w ujęciu historycznoprawnym i prawnoporównawczym, a w szczególności kształtowanie się regulacji karnoprosesowych związanych z ekspertyzą prywatną w latach 1928-2020, (w kodeksach postępowania karnego

z 1928 r, 1969r, i 1997r.) oraz ekspertyzę prywatną w wybranych systemach wymiaru sprawiedliwości (w procesie karnym w Anglii i Walii, Niemiec i Rosji (rodz. II);

- ekspertyzę prywatną w świetle zasad procesu karnego, tj. prawdy materialnej, kontradiktoryjności i równouprawnienia stron, prawa do obrony, swobodnej oceny dowodów, wpływ możliwości odczytywania na rozprawie ekspertyzy prywatnej na realizację zasad procesowych w świetle wyników badań ankietowych (na realizację zasady prawdy materialnej, zasady kontradiktoryjności i równouprawnienia stron, zasady prawa do obrony) (rozdz. III);

- status eksperta prywatnego i ekspertyzy prywatnej w procesie karnym, zwłaszcza status prawny biegłego powołanego przez organ procesowy i eksperta prywatnego (rodzaje biegłych i ekspertów prywatnych, katalog okoliczności determinujących pozycję prawną biegłego, kryteria formalne pełnienia funkcji biegłego i eksperta prywatnego, podmiot powołujący biegłego i eksperta prywatnego oraz przedmiot i zakres opinii biegłego oraz ekspertyzy prywatnej, uprawnienia biegłego i eksperta prywatnego, obowiązki biegłego i eksperta prywatnego, odpowiedzialność karną za złożenie fałszywej ekspertyzy prywatnej, pozakarne konsekwencje złożenia fałszywej ekspertyzy prywatnej w zakresie odpowiedzialności cywilnej i innych konsekwencji złożenia fałszywej ekspertyzy prywatnej), status prawny opinii biegłego i ekspertyzy prywatnej (dowód z ekspertyzy prywatnej w postępowaniu przygotowawczym i sądowym, wymogi formalne opinii biegłego i ekspertyzy prywatnej, rodzaje ekspertyz prywatnych, koszty sporządzenia ekspertyzy prywatnej (rozdz. IV);

- wykorzystanie ekspertyzy prywatnej w procesie karnym, tj. sporządzenie ekspertyzy prywatnej i aktywność podmiotu prywatnego w zakresie przedkładania ekspertyzy prywatnej (rodzaje spraw, w których najczęściej sporządzana jest ekspertyza prywatna, częstotliwość przedkładania ekspertyzy prywatnej, przedkładanie ekspertyzy prywatnej na określonym etapie postępowania karnego), wprowadzenie ekspertyzy prywatnej do podstawy dowodowej (cel sporządzenia ekspertyzy prywatnej, wnioski o dopuszczenie dowodu z ekspertyzy prywatnej, decyzja o dopuszczeniu dowodu z ekspertyzy prywatnej, przeprowadzenie dowodu z ekspertyzy prywatnej), wpływ wykorzystania dowodu z ekspertyzy prywatnej na postępowanie karne (wpływ wykorzystania dowodu z ekspertyzy prywatnej na przebieg postępowania dowodowego, ocena dowodu z ekspertyzy prywatnej, czynniki wpływające na ocenę dowodu z ekspertyzy prywatnej) (rodz. V).

W każdym rozdziale zawarte są uwagi wstępne oraz jego podsumowanie. Nie jestem zwolennikiem ich zamieszczania, bowiem syntetycznie ujęta treść uwag wstępnych

powinna znaleźć się we wstępie, a podsumowania - we wnioskach, lecz nie kwestionuję ich wyodrębnienia, gdyż w praktyce często stawia się takie wymagania, a więc kwestia ta nie jest jednoznaczna.

Zaprezentowana powyżej, mimo że w sposób niezwykle skrótowy, treść rozprawy, wskazuje już *prima vista*, jak liczne problemy są przedmiotem analizy, ile wymagały nakładu pracy oraz znajomości różnych zagadnień.

Podział materiału na rozdziały jest logiczny i spójny. Jest on wyrazem dążenia do kompleksowego i wielopłaszczyznowego przedstawienia analizowanej problematyki. Przemyślany jest też wybór zagadnień, ujętych w poszczególnych rozdziałach, które są adekwatne do tytułu rozdziału.

Szczegółowa lektura rozprawy wskazuje, że tytułowe zagadnienia zostało przeanalizowane dogłębnie i w sposób kompleksowy. Nie ma potrzeby referowania wszystkich problemów poruszonych w pracy i ustosunkowania się do nich, gdyż ze względu na ich mnogość, spowodowałyby przekroczenie ram zakreślonych dla recenzji.

Trafnie Autorka rozważania merytoryczne rozpoczęła od kwestii terminologicznych, a mianowicie od określenia nazwy dokumentu pochodzącego od znawcy danej dziedziny sporządzonego na zlecenie podmiotu niebędącego organem procesowym. Jest to kwestia o tyle ważna, że w doktrynie na określenie dokumentu, wymagającego do jego sporządzenia wiadomości specjalnych, używa się wielu różnych nazw, a w celu uniknięcia deformacji komunikacji, konieczne było wyraźne wskazanie, co się kryje pod używanymi przez Autorkę pojęciami, zwłaszcza, że termin ekspertyza znajduje się w tytule rozprawy. Słusznie spośród różnych ich określeń, wybrała dla tego dokumentu terminu ekspertyza prywatna, a jej autora – ekspert. Zasadnie akcentuje, że ekspertyza jest sporządzona przez podmiot fachowy, posiadający odpowiednie kwalifikacje, wiedzę i doświadczenie oraz nie jest równoznaczna z terminem ekspertyza użytym w art. 200 § 1 pkt 2 k.p.k. (s. 47). Z kolei określenie ekspert jest neutralnym i szerokim pojęciowo, obejmującym wiedzę teoretyczną, umiejętności praktyczne i techniczne oraz doświadczenie (s. 38). Przekonująca jest też argumentacja co do dookreślenia, że chodzi o ekspertyzę prywatną, gdyż – jak słusznie podkreśla - wskazuje na autorstwo podmiotu fachowego i zainicjowanie jej sporządzenia przez podmiot prywatny na potrzeby toczącego się postępowania karnego (s. 48).

Rozważania są prowadzone wnikliwie, Autorka trafnie identyfikuje kwestie sporne lub wymagające analizy. Poruszane problemy zostały rozstrzygnięte w zasadzie poprawnie i należycie uzasadnione, po uprzedniej, pogłębionej krytycznej analizie poglądów

wyrażonych w doktrynie i judykaturze. Interesujące i pobudzające do refleksji są rozważania dotyczące odpowiedzialności karnej eksperta prywatnego za wydanie fałszywej ekspertyzy. Nie sposób odnieść się do wszystkich potencjalnych możliwości prawnokarnej oceny takiego czynu, ale zasadne jest zwrócenie uwagi na możliwość jego zakwalifikowania z art. 233 § 4 k.k. Autorka słusznie wyklucza pociągnięcie eksperta do odpowiedzialności karnej za przestępstwo przedstawienie fałszywej ekspertyzy, bowiem nie jest to ekspertyza, stanowiąca znamię przestępstwa stypizowanego w art.233 § 4 k.k. i nie ma ona takiego znaczenia z punktu widzenia normatywnego. W art. 393 § 3 k.p.k. nie ma mowy o odczytaniu ekspertyzy, a stanowi on o odczytaniu dokumentu. Nazwanie ekspertyzą wytworu osoby posiadającej wiadomości specjalne, sporządzonego na zlecenie osoby prywatnej ma charakter umowny, aczkolwiek oddaje najbardziej jej istotę. Pozostałe przytoczone w rozprawie argumenty mają drugorzędne znaczenie.

Rozważania są oparte na dotychczasowym dorobku doktryny oraz judykatury w zakresie prawa karnego procesowego. Bibliografia liczy 296 pozycji literatury i w zasadzie ma charakter wyczerpujący. Szkoda, że Autorka nie wykorzystwała kilku istotnych publikacji dotyczących tytułowego zagadnienia (B. Sitkiewicz, Prywatne gromadzenie dowodów w sprawach karnych - uwagi na tle ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw [w:] Postępowanie dowodowe w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego, red. A. Lach, Toruń 2014, s. 69 – 91; I. Wrześniewska-Wal, Prywatna opinia biegłego lekarza w postępowaniu karnym. Analiza obecnie obowiązujących i projektowanych przepisów [w:] Szkice o nowym modelu procesu karnego, red. T. Gardocka, M. Jakubik, Warszawa 2014, s.127-135; Ł. B. Pilarz, Prywatna opinia eksperta w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego z września 2013 r. [w:] Polscy doktorzy i doktoranci w rozwoju światowej myśli naukowej, red. M. Woźniak, Ł. B. Pilarz, M. Drewniak, Słupsk, 2015, s. 121-133; J. Widacki, obrońca wobec opinii biegłego w procesie karnym, „Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały” 2015, nr 1 , s. 18- 20; A. Podemska, Opinia biegłego w nowym modelu postępowania karnego, „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ” Nauki Społeczne 2014, nr 8, s. 39 -51; A. Szymańska. wykorzystanie prywatnej ekspertyzy w postępowaniu karnym, „Studenckie Zeszyty Naukowe” 2014, nr 25, s.87-94; P. Rogoziński, Głosa do wyroku SA w Warszawie z dnia 2 sierpnia 2018 r., II AKa 205/18, „Prokuratura i Prawo” 2020, nr 4-5, s. 246-255; P. Kardas, Podstawy i ograniczenia przeprowadzania oraz wykorzystywania w procesie karnym tzw. dowodów prywatnych, „Palestra” 2015, nr 10-2, s. 7-23).

Niewątpliwym walorem rozprawy jest jej warstwa praktyczna. Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły na ocenę unormowania dopuszczającego ekspertyzę prywatną w postępowaniu karnym, jej funkcjonowania w praktyce, a co niezwykle ważne zaproponowania nowych rozwiązań prawnych. Niedosyt wywołuje skorzystanie w badaniach empirycznych tylko z jednego narzędzia badawczego, tj. ankiety. Bardziej miarodajne byłyby wnioski gdyby materiał empiryczny był wzbogacony badaniami aktowymi.

Przeprowadzona przez Autorkę analiza wielu problemów, wyłaniających się na tle problemu badawczego pozwoliła jej na formułowanie ważnych wniosków de lege ferenda.

Niektóre z wniosków są jednak trudne do zaaprobowania. Kontrowersyjna jest propozycja, by osoba, która opracowała ekspertyzę występowała w procesie w charakterze świadka, skoro nie posiada ona informacji o zdarzeniu, a w istocie chodzi o skorzystanie z jej wiadomości specjalnych. Jestem przeciwny wyraźnego uregulowania możliwości powoływania takiej osoby w charakterze biegłego, czy wzorem ustawodawstwa niemieckiego - świadka biegłego (wnioski 1 i 2) Wprawdzie osoba taka merytorycznie spełnia warunki do pełnienia tej funkcji, ale wcześniejsze opracowanie przez nią ekspertyzy trzeba byłoby traktować jako powód osłabiający zaufanie do jego bezstronności, co powodowałby jej wyłączenie (art.196 § 3 k.p.k.). Najlepszym rozwiązaniem byłoby nadanie takiej osobie jako ekspertowi prywatnemu niektórych uprawnień biegłego; mogłoby to nastąpić przez odesłanie do odpowiedniego stosowania niektórych przepisów dotyczących biegłego. Rozwiązanie to konsumowałoby wniosek o uzupełnienie art. 156 § 1 i 5 k.p.k. o eksperta, by umożliwić mu zapoznanie się z aktami (wniosek 5).

Wadą niektórych wniosków jest ich ogólnikowość Dotyczy to przede wszystkim określenia statusu eksperta prywatnego i ekspertyzy prywatnej. Autorka pisze, że w tym zakresie konieczne są zmiany nie tylko w kodeksie postępowania karego, lecz także w regulacjach prawnych związanych z biegłymi i ich powoływaniem przez organy procesowe, a cenne mogą być rozwiązania zastosowane w innych państwach oraz rozważania historyczne (s. 331). Nie ma propozycji, jaki ta osoba ma mieć status i w jaki sposób go określić.

Dokonując całościowej oceny pracy nie sposób jednak nie odnieść się do jej strony formalnej, która nie jest pozbawiona mankamentów.

Standardem prac prawniczych jest wskazywanie w przypisie autora powołanego poglądu, w tym także wyrażonego w pracach zbiorowych. Autorka, odwołując się do poglądu zawartego w komentarzach nie zawsze wskazuje jego autora, a ogranicza się do podania redaktora naukowego (s. 35,68, 70, 115, 130, 205). W tekście jako autora poglądu wymienia S. Waltosia, a w przypisie powołując pracę A. Murzynowskiego (s.99). Można powoływać się na pogląd zawarty w publikacji, z którą piszący się nie zapoznał, ale należy zaznaczyć w przypisie źródło, z którego został on zaczerpnięty, jednakże powinno to mieć miejsce co do publikacji trudno dostępnych. Tymczasem Autorka tak czyni do artykułu opublikowanego w „Prokuraturze i Prawie” (s.114), mimo że łatwo mogła do niego dotrzeć, logując się na stornie tego czasopisma.

W spisie treści:

- rozdziału IV po podrozdziale 2.8. mniejsze jednostki są ponumerowane jako 2.7.1. Odpowiedzialność cywilna oraz 2.7.2 Pozostałe konsekwencje złożenia fałszywej ekspertyzy prywatnej, a w treści rozprawy: Odpowiedzialność cywilna jest oznaczona 2.8.1.(s. 210), a zamieszczone po nim: Pozostałe konsekwencje złożenia fałszywej ekspertyzy prywatnej -2.7.2 (s. 214);

- rozdziału V podrozdział Wprowadzenie ekspertyzy do podstawy dowodowej, jest oznaczony jako 2, a powinien być jako - 3.

Wykaz skrótów jest sporządzony po to, by zamieścić w nim pozycje, które są powoływane w rozprawie więcej niż jedno raz i posługiwać się dalej skrótami. Nie znajduje zatem uzasadnienia zamieszczenie w tekście rozprawy skrótów powoływanych aktów prawnych (s. 68, 70,172).

Autorka nie ustrzegła się powoływania nieaktualnych dzienników promulgacyjnych. I tak co do:

- ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia podała Dz.U. z 2001r., nr 106, poz.148, a było ogłoszonych 7 tekstów jednolitych, w tym aktualny przed oddaniem pracy był Dz.U. z 2021r., poz.457 ze zm.;

- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego podała Dz. U. z 1964., Nr 43, poz. 296, a było ogłoszonych 7 tekstów jednolitych, w tym aktualny jest Dz. U. Dz.U. z 2021r., poz.1805 ze zm.;

- ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych podała Dz. U. z 2010r. Nr 96, poz. 618, a było ogłoszonych 5 tekstów jednolitych, w tym aktualny jest Dz.U. z 2020r., poz. 1383 ze zm.;

- ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk podała Dz.U. z 2010r., Nr 96, poz.619, a było ogłoszonych 6 tekstów jednolitych, w tym aktualny jest Dz.U. z 2020r., poz. 1794 ze zm.;

- ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego podała Dz. U. z 2004r., Nr 273, poz. 2702, a były ogłoszone 4 teksty jednolite, w tym aktualny jest Dz. U. z 2019r., poz.1326;

- ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami podała Dz. U. z 1997r., Nr 115, poz. 741, a było ogłoszonych tekstów 12 jednolitych, w tym aktualny jest Dz.U. z 2021r., poz. 1899 ze zm.;

- ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane podała Dz. U. z 1994r. Nr 89, poz. 414, a było ogłoszonych tekstów 10 jednolitych, w tym aktualny jest Dz.U. z 2021r., poz. 2351 ze zm.:

- ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne podała Dz. U. z 1989r., Nr 30, poz. 163, a było ogłoszonych tekstów 10 jednolitych, w tym aktualny jest Dz.U. z 2021r., poz. 1990 ze zm.;

- ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym podała Dz. U. z 1997r., Nr 98, poz.602, a było ogłoszonych 8 tekstów jednolitych, w tym aktualny przed oddaniem pracy był Dz.U. z 2021r., poz.450 ze zm.;

- ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny podała Dz. U. z 1964. , Nr 15, poz. 93, a było ogłoszonych 6 tekstów jednolitych, w tym aktualny przed oddaniem pracy był Dz.U. z 2020r., poz. 1740 ze zm.

Wykazie aktów prawnych ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015r., poz. 396 została wymieniona bez nazwy, a kodeks postępowania cywilnego został podany dwa razy. To samo dotyczy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005r. w sprawie biegłych sądowych (Dz. U. z 2005r. Nr 15, poz. 133).

Używany jest skrót d. k.p.k. dla dwóch kodeksów, tj. z 1928r. i 1969r., a powinno się co do każdego z nich używać odrębnych oznaczeń. Skoro rozprawa zawiera wykaz skrótów, to powinny być w nim wszystkie skróty, a tymczasem co do niektórych ustaw, Autorka wprowadza je w tekście (s. 68,70. 172), co zaciemnia prowadzone rozważania.

Te niedociągnięcia formalne nie wpływają na ogólną pozytywną ocenę rozprawy, lecz wskazują na pewną niefrasobliwość Autorki.

Zawartość rozprawy nie pozostawia wątpliwości, że jest to dzieło dojrzałe, cechujące się wnikliwością badawczą i wykazujące dobrą znajomość przez Autorkę tej problematyki.

Co istotne zrealizowała ona założenia, które przedstawiła we wstępie dotyczące problemu badawczego, tezy i hipotez.

Sposób rozwiązywania problemów naukowych, prowadzenia analiz językowych i wyprowadzania z nich wniosków jest poprawny, oparty na własnych przemyśleniach, wsparty dorobkiem doktryny prawa karnego procesowego i orzecznictwem sądowym.

Oceniając całość rozprawy nie sposób nie zauważyć, że wskazane wyżej mankamenty nie obniżają wartości rozprawy, bowiem nie dotyczą kwestii kluczowych. Jest to opracowanie ciekawe, korespondujące z aktualnymi potrzebami, cechujące się solidnością, rzetelnością i wnikliwością badawczą. Stanowi podsumowanie dorobku polskiej doktryny i orzecznictwa na temat ekspertyzy prywatnej, zawiera wiele interesujących spostrzeżeń. Stoi na dobrym poziomie merytorycznym, jest ciekawą i naukowo rzetelną prezentacją tytułowego zagadnienia, przygotowana z zachowaniem wymagań metodologicznych.

Recenzowana rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę problemu naukowego oraz wykazuje na jej ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie prawa karnego materialnego i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stwierdzam, że spełnia ona wymagania określone w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 ze zm.),

Prof. dr hab. Ryszard A. Stefański